

μάπα

Τρίτη, 13 Νοεμβρίου 2012

1:59 πμ

Σημασία:

Στο Βυζάντιο **μάπα** σήμαινε:

1. Μανδήλιον όπερ έκράτουν εις τάς χείρας των οί ύπατοι και σείοντες η ρίπτοντες προς τον **μαππάριον** έδιδον τό σύνθημα της των ίππων αφέσεως.

μάπα, μαππάριος, mappa. de mappa vide eos qui de Circo scripserunt, et Vossium virum longe doctissimum de vitii sermonis c. 4. **Marcellinus Comes in Chronico: una duntaxat ultimaque mappa insaniēti populo denegata. hinc μαππάριος, qui mappam in Circo mittebat.**

9591.920 [30]

3. Κατά συνεκδοχή αυτός τούτος ο αγώνας του ιπποδρομίου. Βλ. Αναφορές

Άλλες σημασίες:

- ο Χειρόμακτρον, χειροπετσέτα πετσέτα φαγητού. Είδος απαραίτητο μέχρι σήμερα σε ένα επίσημο γεύμα ή δείπνο. Στον καθ' ημέραν βίο σήμερα έχει αντικατασταθεί από τις χαρτοπετσέτες.
- ο Στην αργκό **μάπα** σημαίνει:
 - ο α) ειρωνικά το πρόσωπο. Από το λατινικό (και ιταλικό) **mappa** = χάρτης και σφαιρικός χάρτης της υδρογείου ή χάρτης του ουρανού
 - ο β) το χαστούκι. Από το ότι συχνά στη γλώσσα της πιάτσας η κίνηση χαρακτηρίζεται από το χώρο ή το αντικείμενο στο οποίο εφρμόζεται πχ. πάλι τις **μάπες** σου θα φας. Συνώνυμα: **φάπα**. Ίσως ηχομιμητικό ή από το φά[γε]την, αρπα[ξέ]την. Επίσης καρπαζιά, σφαλιάρα, κατραπακιά, φούσκος, κολαφος, μπατσος.
 - ο γ) το **λάχανο** και κατ' επέκταση το άσχημο, το κατωτέρας ποιότητας αντικείμενο. Από το λάχανο, που είναι άνοστο, σε σχέση με άλλα λαχανικά . Λάχανο όμως σημαίνει και το πορτοφόλι. Πβλ. Το ρεμπέτικο "**Κάτω στα Λεμονάδικα**" : **Δυο λαχανάδες πιάσανε που κάναν την κυρία** = συνέλαβαν δυο πορτοφολάδες που έκαναν τους ανήξερους. Περισσότερο μου φαίνεται να σχετίζεται με το λαχείο (λαγγάνω) παρά με το λάχανο. Αφού το να βρεις γεμάτο πορτοφόλι είναι τυχαίο και τυχερό εύρημα.
 - ο δ) το κλεμμένο αντικείμενο. Από το γεγονός ότι ένα κλεμμένο αντικείμενο που διατίθεται χάνει ένα μεγάλο μέρος της αξίας του και μπορεί να συγκριθεί με το ευτελές λάχανο . Ορα και λάχανο=πορτοφόλι.
 - ο ε) το ευτελές κόσμημα. Από το ότι η λέξη μάπα έχει την έννοια του κατωτέρας ποιότητας αντικειμένου και στα κοσμήματα, τα κατωτέρας ποιότητας είναι...ψεύτικα.[1]
- ο στ) η μούρη, το πρόσωπο βλ. γ

Γ. Μπαμπινιώτη - Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας - Β' έκδοση 2005 171

- ο στ) η μούρη, το πρόσωπο βλ. γ

Ξενόγλωσσα

Λατινικά

mappa

πετσέτα, χειρόμακτρον.

I. Lit.: "Varius mappa compescere risum Vix poterat," Hor.

S. 2, 8, 63: "laticlavia," Petr. 32; Mart. 4, 46, 17: "rubra

detergere vulnera mappa," Juv. 5, 27. —

II. μεταφ., ύφασμα που σηματοδοτεί την έναρξη των

αγώνων στον ιππόδρομο: "mappam usitatum Circo nomen,

Poeni sibi vindicant," Quint. 1, 5, 57: "mappa cretata,"

Mart. 12, 29, 9: "Megalesiacae spectacula mappae," Juv.

11, 191: "aliquo liberto mittente mappam, unde

magistratus solent," Suet. Ner. 22.

A Latin Dictionary. Founded on Andrews' edition of Freund's Latin dictionary.

Ιταλικά

mappa = τραπεζομάντηλο, χάρτης

Αγγλικά

map= γεωγραφικός χαρτης. Ισως επειδη απλωνωνταν στο

τραπεζι του πλοιαρχου όπως το τραπεζομάντηλο, **mapkin**

Γαλλικά

nappe

ναππα λεμε εμεις το μαλακο δερμα.

Εγκυκλοπαιδικά

Μappa (χειρόμακτρον, έκμαγεϊον) μια λινή πετσέτα. Τόσο οι Έλληνες όσο και οι Ρωμαίοι, πριν από το γεύμα και μετά, διέθεταν μέσα για το πλύσιμο των χεριών των φιλοξενουμένων. Ένας σκλάβος εφερε μια λεκάνη (το mallunium ή trulleum ή rolibrum) Στα ελληνικά, λέβης, χέρνιψ, χειρόνιπτρον, για να δέχεται το νερό χύνεται πάνω στα χέρια τους από μια κανάτα (urceolus, πρόχους). Και ο σκλάβος που έχυne το νερό κρατούσε επίσης μια πετσέτα ή προσόψιο για να σκουπίσει τα χέρια: κατά χειρός ὕδωρ, παράπεμπε τὸ χειρόμακτρον (Arist. ap Athen 9,410 Δείτε Ομήρου Ιλιάδα 24,304? Οδύσσεια 1,136? Πλάτωνος Συμπόσιο σ. 175 Α,). Αλλά, πέρα από αυτό, καθώς τα πιρούνια είναι μια εφεύρεση του 14ου αιώνα, ήταν απαραίτητο οι επισκέπτες θα πρέπει να σκούπιζαν συχνά τα δάχτυλά τους και κατά τη διάρκεια του γεύματος: για το σκοπό αυτό οι Έλληνες δεν χρησιμοποιούσαν πετσέτες, αλλά τα κομμάτια από ψωμί, που ονομάζονται **άπομαγδαλιαί** (Πολυδεύκης . 6,93,. Ευστάθιος ad Οδ. 19.92). Ο Ηρόδοτος (4.64) αναφέρει μια άθλια πρακτική των Σκυθών, οι οποίοι χρησιμοποιούσαν τα κρανία των εχθρών τους, ως **άπομαγδαλιες**: και ο Πλίνιος (Plin. Nat 7.12.). Στον ιππόδρομο (τσίρκο) το σήμα για την έναρξη ενός αγώνα εδίδετο από τον «επί της καταστάσεως» ή τον πρεπόσιτο με το ρίξιμο μιας λευκής¹ πετσέτας, της μάμπας (εξ ου και "mappa cretata").

William Smith, LLD, William Wayte - A Dictionary of Greek and Roman Antiquities (1890)

ἧ ῥα καὶ ἀμφίπολον ταμίην ὄτρυν' ὃ γεραιὸς
χερσὶν ὕδωρ ἐπιχεῦναι ἀκήρατον: ἢ δὲ παρέστη

1. Cretata κυριολεκτικῶς επιχρισμένη με κιμωλία και κατ' ἀκολουθίαν ἀσπρη.

Κατὰ τον θεῖον Χρυσόστομον ἐν τῷ περὶ Ἱπποδρόμου λόγον αὐτοῦ «ἐπι τον **μαππάριον** ἐπεπηγεσαν, ἀτενίζοντες τῷ σημάντρῳ και ἐκ δεχόμενοι ἐν τῇ βουλή ἐκεῖνου τὸ ἀνοῖγμα». Ὁ δε **μαππάριος** ἴστατο ἐν τῷ μέσω του θεάτρου μέ τους βραχίονας κεκομβωμένους και προσελάμβανε τὸ ὄνομα ἀπό της **μάππας**, μανδηλίου ὅπερ ἐκράτουν εἰς τὰς χεῖρας των οἱ ὑπατοὶ και σείοντες ἢ ρίπτοντες προς τον μαππάριον ἐδίδον τὸ σύνθημα της των ἵππων ἀφέσεως.

ΕΠ.Σ ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ - Ο ΙΠΠΟΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ 168.50

Συνώνυμα

Μαντίλι < μανδήλιον < manus + tela = χειρόμακτρον

1600. Mantile. Μαρπᾶ.

MANVILLE, (*from manus and tela*) *a hand-towel*. Dant *manibus famuli lymphas. . . tonsisque ferunt mantilia villis*. Virg. *According to Fossius, in his book of etymology, mantilia differ from mappæ in this, that mantilia, besides being used in wiping the hands, were also used for table-cloths, in which latter sense mantile seems employed by Martial. Mantile è mensà surripit Hermogenes. Mart.—ΜΑΡΡΑ, a table napkin, was only used to wipe the hands, and never as a table-cloth. Ne sordida mappa corruget nares. Hor. Risum compscere mappâ. Id. The mantile was provided by the master of the house; but it was customary amongst the ancients for each of the guests to bring with them their mappa. Attulerat mappam nemo, dum furta timentur. Mart.*

Jean Baptiste Gardin Dumesnil - Latin synonyms, with their different significations: and examples taken from

... σ.436

Πβλ. Επωνυμο Nelson Mantela

Ετυμολογία:

- Από το λατινικό mappa χειρομακτρον ἀπό το mancipa = manu + cario (χέρι και πιάνω, παίρνω) ἢ ἀπό το manīra maḡra κατ' εὐθείαν ἀπό το manus. Πβ. χειρόμακτρον.

Εικόνες

Ο Ύπατος παραδίδει την μάππα στον μαμπάριο

Φράσεις

1. **Μάππα** το καρπούζι
2. Αυτό το εργαλείο είναι **μάππα**
3. Τον φάγαμε στη **μάππα**
Αναγκαστήκαμε να υπομείνουμε την παρουσία κάποιου που μας ήταν ενοχλητική. Τελείως άλλη σημασία παίρνει αν το θεωρήσουμε **τα φάγαμε στη μάππα** [ενν. τα χρήματα]: τα χάσαμε στοιχηματίζοντας στον ιππόδρομο.
4. Για κοίταξε τη **μάππα** σου στον καθρέφτη

Αναφορές

Στο κυπριακό ιδίωμα μάππα - Mappa σημαίνει σήμερα τον αγώνα ποδόσφαιρου αλλά και το άθλημα το ίδιο ball/football

Σύγχρονη Γραμματική της Κυπριακής Γλώσσας (Β' έκδοση)

Ολοκληρωμένη καταγραφή της Γραμματικής της Κυπριακής από τον Αντρέα Αντρέου

Στο βυζάντιο η λέξη μάππα ήταν συνώνυμη των ιπποδρομιακών αγώνων.

Γι' αυτό είναι πιθανόν η γνωστή φράση να ήταν αρχικά **τα φάγαμε στη μάππα** με το «τα» να υπονοεί τα χρήματα και την φράση να σημαίνει **καταναλώσαμε τα χρήματα μας σε στοιχήματα στον ιππόδρομο**. Φράση που σημαίνει κατά επέκταση **«ζημιωθήκαμε»**. Έτσι και η προσκόλληση ανεπιθύμητου επισκέπτη σημαίνει ζημία ή το λιγότερο ενόχληση.

Τραγούδι

Εξ αιτίας κάτι νομάτοι
Με πήραν πρέφα πάνω στο μάτι
Και μου κάνανε τη **μάππα**
Μπλέ μαρέν αράπα.

